

Verklaring inzake de belangrijkste ongunstige effecten van beleggings- beslissingen op duurzaamheidsfactoren

Goedgekeurd door:
Eigenaar: ABP

JANUARI 2023

Financiële marktdeelnemer

Stichting Pensioenfonds ABP

Samenvatting

Stichting Pensioenfonds ABP ('**ABP**', LEI: 549300CT8FEJ11UK9C94) neemt de belangrijkste ongunstige effecten van zijn beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren in aanmerking. Deze verklaring is de geconsolideerde verklaring inzake de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren van ABP.

Deze verklaring inzake de belangrijkste ongunstige effecten van zijn beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren heeft betrekking op de referentieperiode van 1 januari tot en met 31 december 2022.

De Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) schrijft voor dat wanneer de belangrijkste ongunstige effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren in aanmerking worden genomen, een verklaring over het "due diligence" beleid met betrekking tot die effecten beschikbaar wordt gesteld, waarbij rekening wordt gehouden met de omvang, de aard en de schaal van de activiteiten en het soort financiële product dat beschikbaar wordt gesteld. Hierbij zijn duurzaamheidsfactoren in de SFDR gedefinieerd als ecologische, sociale en werkgelegenheidszaken, eerbiediging van de mensenrechten, en bestrijding van corruptie en van omkoping.

Op basis van het wetenschappelijk onderzoek en de dialoog met onze belanghebbenden hebben wij de grootste potentiële en daadwerkelijke risico's op negatieve gevolgen voor de samenleving en het milieu geïdentificeerd. Deze hebben

we geprioriteerd op basis van de ernst, omvang en onomkeerbaarheid van de grootste potentiële en daadwerkelijke risico's.

Een aantal ongunstige effecten die wij als de belangrijkste beschouwen, worden waar mogelijk en haalbaar, structureel en systematisch afgewogen. De exacte toepassing kan verschillen tussen de pensioenregelingen en zal worden gedocumenteerd en gerapporteerd in de informatieverstopping van de desbetreffende pensioenregeling in overeenstemming met de vereisten en tijdlijnen van de SFDR van de Europese Unie.

De volgende ongunstige effecten hebben wij geselecteerd uit de door de SFDR voorgeschreven lijst van 18 verplichte indicatoren.

Op het gebied van milieu zijn dit: broeikasgasemissies (BKG- ofwel CO2-emissies), de koolstofvoetafdruk (CO2-voetafdruk) en broeikasgas intensiteit (CO2-intensiteit) van ondernemingen, blootstelling aan ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen.

De belangrijkste ongunstige effecten op het gebied van sociale en arbeidsomstandigheden zijn: schendingen van de VN Global Compact, de UN Guiding Principles on Business and Human Rights of OESO-richtlijnen voor ondernemingen, het gebrek aan genderdiversiteit in de Raad van Bestuur en mogelijke blootstelling aan controversiële wapens. Wij nemen maatregelen op deze belangrijkste ongunstige effecten. De maatregelen bestaan uit de volgende onderdelen van ons DVB-beleid: uitsluitingsbeleid, insluitingsbeleid, SDI aanpak, beleid klimaatverandering en stemmen.

De mate en de manier waarop de belangrijkste ongunstige effecten worden afgewogen in het beleggingsproces, hangt af van verschillende factoren, zoals het soort belegging en de data beschikbaarheid. Waar mogelijk en haalbaar gelden, in lijn met de aard van de beleggingen, voor alle financiële producten minimumeisen. De exacte toepassing kan verschillen tussen financiële producten en worden gedocumenteerd in de informatieverschaffing van de producten van onze vermogensbeheerder APG in overeenstemming met de vereisten en tijdlijnen van de SFDR van de Europese Unie.

Deze verklaring omtrent ongunstige effecten bevat de volgende onderdelen:

- Beschrijving van de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren
- Beschrijving van het beleid voor de identificatie en prioritering van de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren
- Engagementbeleid
- Verwijzingen naar internationale normen
- Historische vergelijking

Beschrijving van de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren

In het overzicht hieronder staan de belangrijkste ongunstige effecten waar ABP rekening mee houdt. Hierin geven we aan welke maatregelen we ondernemen om het ongunstige effect te beperken. Deze maatregelen bestaan uit de volgende onderdelen van ons DVB-beleid: uitsluitingsbeleid, insluitingsbeleid, SDI aanpak, beleid klimaatverandering en stemmen. Meer informatie vindt u in ons DVB-beleid.

De exacte toepassing van de belangrijkste ongunstige effecten kan verschillen tussen de pensioenregelingen en zal worden gedocumenteerd en gerapporteerd in de informatieverstopping van de desbetreffende pensioenregeling in overeenstemming met de vereisten en tijdlijnen van de SFDR van de Europese Unie.

Dit overzicht zal in de loop van de tijd worden uitgebreid en aangepast, in lijn met de ontwikkeling van het DVB-beleid en relevante ontwikkelingen in wet- en regelgeving. Uiterlijk 30 juni 2023 vult ABP deze tabel aan met een rapportage van kwantitatieve elementen over de periode 1 januari 2022 – 31 december 2022 (dat betreft de kolommen effecten 2022/2021 hieronder).

Indicatoren voor ondernemingen waarin is belegd							
Indicatoren ongunstige effecten op duurzaamheid		Parameter	Effecten 2022	Effecten 2021	Toelichting	Genomen maatregelen en voor de volgende referentieperiode geplande maatregelen en vastgestelde streefdoelen	
KLIMAAT- EN ANDERE MILIEU-INDICATOREN							
Broeikasgas-emissies	1.	BKG-emissies	Scope 1-BKG-emissies	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	Insluitingsbeleid: We screenen of bedrijven betrokken zijn bij controverses over dit onderwerp en identificeren deze bedrijven als achterblijvers. We vragen alle bedrijven die betrokken zijn bij risicovolle sectoren met betrekking tot klimaat om kwantitatieve lange-termijn doelstellingen.
			Scope 2-BKG-emissies	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	
			Scope 3-BKG-emissies	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	
			Totale BKG-emissies	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	
	2.	Koolstofvoetafdruk	Koolstofvoetafdruk	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	

3.	BKG-intensiteit ondernemingen waarin is belegd	BKG-intensiteit ondernemingen waarin is belegd	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	<p>Insluitingsbeleid: We screenen of bedrijven betrokken zijn bij controverses over dit onderwerp en identificeren deze bedrijven als achterblijvers. We vragen alle bedrijven die betrokken zijn bij risicovolle sectoren met betrekking tot klimaat om kwantitatieve lange-termijn doelstellingen.</p> <p>We controleren ook de kwaliteit van lucht emissieprogramma's van bedrijven.</p> <p>SDI aanpak: We zoeken actief naar beleggingen die bijdragen aan de Sustainable Development Goals (SDG's), waaronder SDG 13: Klimaat actie.</p>
4.	Blootstelling aan ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen	Aandeel beleggingen in ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	<p>Insluitingsbeleid: We identificeren bedrijven met meer dan 30% inkomsten uit steenkoolwinning en meer dan 20% inkomsten uit teerzanden als achterblijvers.</p> <p>We identificeren bedrijven die hun kolengestookte elektriciteitsproductie uitbreiden als achterblijvers.</p> <p>SDI aanpak: We zoeken actief naar beleggingen die bijdragen aan de Sustainable Development Goals (SDG's), waaronder SDG 13: Klimaat actie.</p>
5.	Aandeel verbruik en opwekking niet-hernieuwbare energie	Aandeel verbruik van niet-hernieuwbare energie en opwekking van niet-hernieuwbare energie van ondernemingen waarin is belegd, uit niet-hernieuwbare energiebronnen, ten opzichte van hernieuwbare energiebronnen, uitgedrukt als percentage van de totale energiebronnen	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	<p>Insluitingsbeleid: We vragen alle bedrijven betrokken bij industrieën met een hoog risico met betrekking tot klimaat en biodiversiteit om een beleid en een duurzaam transitie traject vast te stellen als een middel om dit risico te beperken.</p> <p>SDI aanpak: We zoeken actief naar beleggingen die bijdragen aan de Sustainable Development Goals (SDG's), waaronder SDG 7: Betaalbare en schone energie.</p>
6.	Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten	Energieverbruik in GWh per miljoen EUR aan inkomsten van ondernemingen waarin is belegd, per sector met grote klimaateffecten	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	<p>SDI aanpak: We zoeken actief naar beleggingen die bijdragen aan de Sustainable Development Goals (SDG's), waaronder SDG 7: Betaalbare en schone energie.</p>

Biodiversiteit	7.	Activiteiten met negatieve gevolgen voor biodiversiteitsgevoelige gebieden	Aandeel beleggingen in ondernemingen met vestigingen/activiteiten in of bij biodiversiteitsgevoelige gebieden wanneer de activiteiten van die ondernemingen negatieve gevolgen voor die gebieden hebben	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	<p>Insluitingsbeleid: We screenen of bedrijven betrokken zijn bij controverses over dit onderwerp en identificeren deze bedrijven als achterblijvers. We controleren bij bedrijven die palmolie-activiteiten hebben of ze RSPO-lidmaatschappen, certificeringen en leveranciersvereisten hebben.</p> <p>We identificeren bedrijven met grote blootstellingen aan soja en vee in Brazilië als achterblijvers.</p> <p>We controleren ook de kwaliteit van de lokale sluitings- en herstelpraktijken en waterbeheerprogramma's van bedrijven.</p> <p>SDI aanpak: We zoeken actief naar beleggingen die bijdragen aan de Sustainable Development Goals (SDG's), waaronder SDG 14: Leven onder water, en SDG 15: Leven op land.</p>
Watergehalte	8.	Emissies in water	Door de ondernemingen waarin is belegd veroorzaakte emissies in water (in ton) per miljoen EUR aan beleggingen, uitgedrukt als gewogen gemiddelde	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	<p>Insluitingsbeleid: We gebruiken een incidenten indicator om gebeurtenissen te beoordelen die verband houden met overmatig watergebruik door de bedrijfsactiviteiten van een bedrijf, of door activiteiten in waterarme gebieden.</p> <p>SDI aanpak: We zoeken actief naar beleggingen die bijdragen aan de Sustainable Development Goals (SDG's), waaronder SDG 6: Schoon water en sanitatie.</p>
Afval	9.	Aandeel gevaarlijk afval en radio-actief afval	Door de ondernemingen waarin is belegd, geproduceerd gevaarlijk afval en radioactief afval (in ton) per miljoen EUR aan beleggingen, uitgedrukt als gewogen gemiddelde	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	<p>Insluitingsbeleid: We screenen of bedrijven betrokken zijn bij controverses over dit onderwerp en identificeren deze bedrijven als achterblijvers. We controleren ook de kwaliteit van het EMS- en beheersysteem voor gevaarlijk afval van bedrijven.</p>

INDICATOREN VOOR SOCIALE THEMA'S EN ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN, EERBIEDIGING VAN DE MENSENRECHTEN, EN BESTRIJDING VAN CORRUPTIE EN OMKOPING

Sociale thema's en arbeidsomstandigheden	10.	Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multi-nationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)	Aandeel beleggingen in ondernemingen die betrokken zijn geweest bij schendingen van de beginstelen van het VN Global Compact of van de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	<p>Insluitingsbeleid: We screenen of bedrijven betrokken zijn bij de controverses over deze onderwerpen en identificeren deze bedrijven als achterblijvers. Voor supply chain regels controleren we zowel in directe operaties als in de toeleveringsketen.</p>
--	-----	---	--	--------	--------	--------	---

11.	Ontbreken van procedures en compliance mechanismen voor het monitoren van de naleving van de beginselen van het VN Global Compact en de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen	Aandeel beleggingen in ondernemingen zonder een beleid voor het monitoren van de naleving van de beginselen van het VN Global Compact en de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen of zonder regelingen voor de afhandeling van klachten waarmee schendingen van die VN-beginselen of OESO-richtsnoeren kunnen worden aangepakt.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	Insluitingsbeleid: We screenen voor relevante industrieën of bedrijven diverse beleidsregels, programma's en systemen hebben.
12.	Niet-gecorrigeerde loonkloof tussen mannen en vrouwen	Gemiddelde niet-gecorrigeerde loonkloof tussen mannen en vrouwen bij ondernemingen waarin is belegd	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	Insluitingsbeleid: We controleren de kwaliteit van de diversiteitsprogramma's van alle bedrijven. SDI aanpak: We zoeken actief naar beleggingen die bijdragen aan de Sustainable Development Goals (SDG's), waaronder SDG 5: Gender gelijkheid en SDG 10: Minder ongelijkheid.
13.	Genderdiversiteit raad van bestuur	Gemiddelde verhouding tussen aantal vrouwelijke en mannelijke leden in de raad van bestuur van ondernemingen waarin is belegd, uitgedrukt als percentage van alle leden in de raad van bestuur	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	Stembeleid: We stemmen tegen bepaalde (her)benoemingen van bestuurders wanneer we het bestuur onvoldoende divers vinden. SDI aanpak: We zoeken actief naar beleggingen die bijdragen aan de Sustainable Development Goals (SDG's), waaronder SDG 5: Gender gelijkheid.

14.	Blootstelling aan controversiële wapens (antipersoneelsmijnen, clustermunitie, chemische wapens en biologische wapens)	Aandeel beleggingen in ondernemingen die zijn betrokken bij de productie of verkoop van controversiële wapens	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	<p>Insluitingsbeleid: We screenen of bedrijven betrokken zijn bij controverses over dit onderwerp en identificeren deze bedrijven als achterblijvers.</p> <p>Uitsluitingsbeleid: We beleggen niet in bedrijven die betrokken zijn bij de productie, verkoop of distributie van clustermunitie, antipersoneelsmijnen, nucleaire, chemische of biologische wapens. We definiëren betrokkenheid als productie, verkoop en/of distributie van het kernwapensysteem, of componenten/diensten van het kernwapensysteem die worden beschouwd als op maat gemaakt (of toegewijd) voor het wapen of wapensysteem en essentieel (sleutel) zijn voor het dodelijke gebruik van de wapens. Met betrekking tot kernwapens sluiten we bedrijven uit die betrokken zijn bij de productie, ontwikkeling, verkoop en/of distributie van het kernwapensysteem. We kijken ook naar bedrijven a) die betrokken zijn bij de productie, ontwikkeling, verkoop en/of distributie, b) inkomsten genereren uit componenten of diensten die worden beschouwd als op maat gemaakt (of toegewijd) voor het wapen of wapensysteem en componenten of diensten die als essentieel (sleutel) worden beschouwd voor het dodelijke gebruik van het wapen of wapensysteem.</p>
-----	--	---	--------	--------	--------	---

Indicatoren voor beleggingen in overheden en supranationale instellingen

Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2022	Effecten 2021	Toelichting	Genomen maatregelen en voor de volgende referentieperiode geplande maatregelen en vastgestelde streefdoelen	
Ecologisch	15. BKG-intensiteit	BKG-intensiteit landen waarin is belegd	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	<p>PCAF is een door de industrie geleid initiatief voor broeikasgasboekhouding en -rapportage. In 2020 heeft PCAF een wereldwijde standaard (PCAF Global) uitgegeven voor het meten en openbaar maken van koolstofvoetafdruk voor een aantal activaklassen. Deze standaard wordt veel gebruikt in de industrie en met name bij Nederlandse financiële instellingen. Binnen het Nederlandse Klimaatakkoord hebben Nederlandse pensioenfondsen afgesproken om PCAF Global te gebruiken als standaard voor het meten van de koolstofvoetafdruk om vergelijkbaarheid te garanderen.</p>

Sociaal	16.	Landen waarin is belegd met schending van sociale rechten	Aantal landen waarin is belegd met schendingen van sociale rechten (absoluut aantal en relatief aantal gedeeld door alle landen waarin is belegd), als bedoeld in internationale verdragen en overeenkomsten, beginselen van de Verenigde Naties en, in voorkomend geval, nationaal recht	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	Uitsluitingsbeleid: We sluiten staatsobligaties uit die zijn uitgegeven door landen die onderworpen zijn aan een wapenembargo door de VN-Veiligheidsraad en/of de Europese Unie. Met betrekking tot wapenembargo's van de EU verwijzen we naar bindende wapenembargo's die gebaseerd zijn op een besluit van de Raad van de EU. Alle obligaties van soevereine en sub-soevereine emittenten vallen binnen het toepassingsgebied van het uitsluitingsbeleid. Het gaat dan om obligaties uitgegeven door provincies of gemeenten. Obligaties uitgegeven door quasi-overheden, agentschappen, multilaterale en unilaterale banken, staatsbedrijven, enz. vallen niet binnen het toepassingsgebied.
---------	-----	---	---	--------	--------	--------	---

Indicatoren voor beleggingen in vastgoedactiva

Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2022	Effecten 2021	Toelichting	Genomen maatregelen en voor de volgende referentieperiode geplande maatregelen en vastgestelde streefdoelen	
Fossiele brandstoffen	17. Blootstelling aan fossiele brandstoffen via vastgoedactiva	Aandeel beleggingen in vastgoedactiva die een rol spelen bij het winnen, opslaan, vervoeren of produceren van fossiele brandstoffen	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	Momenteel hebben we geen toegang tot dergelijke gegevens.
Energie-efficiëntie	18. Blootstelling aan energie-inefficiënte vastgoedactiva	Aandeel beleggingen in energie-inefficiënte vastgoedactiva	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	Aangezien wij wereldwijd beleggen en de EPC-rating niet in alle Europese landen en daarbuiten beschikbaar is, kunnen we geen betrouwbare metriek berekenen volgens de formule van de toezichthouder. Deze zou een verkeerde voorstelling geven van het aandeel van energie-inefficiënte vastgoedactiva in onze wereldwijde beleggingsportefeuille. Als alternatief heeft onze vermogensbeheerder APG de CRREM-methodologie toegepast als een benadering voor energie-inefficiënt vastgoed. De CRREM-methodologie is een op wetenschap gebaseerde methodologie die oorspronkelijk door de Europese Unie werd gefinancierd. Aangenomen wordt dat deze methodologie de energie-inefficiëntie in de vastgoedportefeuille beter weerspiegelt dan de formule van de SFDR. Ten slotte zijn de definities van bijvoorbeeld BENG-regels tot op heden niet in alle lidstaten beschikbaar. APG is dan ook van mening dat de CRREM-methodologie een conservatievere benadering is.

Beschrijving van het beleid voor de identificatie en prioritering van de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren

De Europese toezichthoudende autoriteiten hebben een lijst vastgesteld van de belangrijkste ongunstige effecten waarover financiële marktdeelnemers jaarlijks verslag moeten uitbrengen. De verstrekte lijst bestaat uit 64 belangrijkste ongunstige effecten indicatoren, waarvan 18 verplichte en 46 vrijwillige. Hoewel verschillende van de verplichte belangrijkste negatieve impactindicatoren al deel uitmaakten van onze aanpak voor duurzaam en verantwoord beleggen, zijn andere nog niet of slechts gedeeltelijk opgenomen in onze huidige aanpak.

ABP heeft het IMVB-Convenant ondertekend, dat als doel heeft de OESO richtlijnen over due diligence in de sector te implementeren. Zie ook het onderdeel 'Verwijzingen naar internationale normen' in deze verklaring omtrent ongunstige effecten. Het IMVB-Convenant richt zich op het proces om ongunstige effecten te identificeren en adresseren volgens de OESO-richtlijnen. Alhoewel de OESO-richtlijnen o.a. via verwijzing naar de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (Sustainable Development Goals) wel naar dezelfde thema's verwijzen, heeft ABP de vrijheid om zelf een interpretatie te geven aan ongunstige effecten.

In het document 'ABP en implementatie van OESO due diligence' (<https://www.abp.nl/images/imvb-oeso-due-diligence.pdf>) van oktober 2021 lichten wij nader toe hoe de zes due diligence stappen van de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen in het beleggingsproces van de verschillende beleggingscategorieën zijn opgenomen.

Voor de uitvoering en implementatie in de praktijk van ons DVB-beleid hebben we verschillende processen en benaderingen om het risico op daadwerkelijke en potentiële negatieve gevolgen te identificeren en beoordelen, en deze gevolgen te voorkomen en beperken. In de prioritering hiervan is gekeken naar de ernst, omvang en onomkeerbaarheid ervan:

- **Beleid klimaatverandering** – hierin adresseren we daadwerkelijke en potentiële negatieve effecten van klimaatrisico's en lichten we toe hoe we deze proberen te voorkomen en beperken. Zie voor de details van het klimaatrisicobeleid de Samenvatting van aanpak voor CO2-reductie doelstellingen en klimaatrisicobeleid (<https://apg.nl/nl/over-apg/asset-management/verantwoord-beleggen>) op de website van onze vermogensbeheerder.
- **Insluitingsbeleid** – dit beleid is gebaseerd op UN Global Compact thema's (mensenrechten, arbeid, milieu en anti-corruptie) en eisen van investeerders en bedrijven op basis van de OESO-richtlijnen. Zie voor de details van de insluitingsmethodologie <https://apg.nl/nl/over-apg/asset-management/verantwoord-beleggen>) de samenvatting van aanpak voor insluiting op de website van onze vermogensbeheerder.
- **Corporate Governance Raamwerk** – hierin beschrijven wij onze principes en verwachtingen voor goed ondernemingsbestuur, en staat ons stembeleid beschreven. Zie hiervoor: <https://www.abp.nl/images/corporate-governance-raamwerk.pdf>. Daarnaast zijn we transparant over ons stemgedrag.
- **Beleggen in duurzame ontwikkelingsdoelen (SDI's)** – We beoordelen hoe de producten en diensten van onze beleggingen bijdragen aan het bereiken van de Sustainable Development Goals (SDG's) zoals betaalbare en duurzame energie, veilige en duurzame steden en gemeenschappen, eerlijk werk en economische groei, en gezondheid en welzijn. Zie voor de details van onze SDI-aanpak de Samenvatting van aanpak voor duurzame ontwikkelingsdoelen

(<https://apg.nl/nl/over-apg/asset-management/verantwoord-beleggen>) op de website van onze vermogensbeheerder.

- **Uitsluitingsbeleid** – op basis van de ernst, omvang en onomkeerbaarheid van risico's voor de samenleving en het milieu sluiten we bepaalde beleggingen uit. Zie op onze website de lijst van landen en bedrijven waarin wij op basis van ons uitsluitingsbeleid niet beleggen.

Het DVB-beleid is goedgekeurd door het bestuur van ABP op 26 oktober 2021. De uitvoering van dit beleid is door het bestuur toegewezen aan vermogensbeheerder APG AM.

Voor de identificatie en beoordeling van het daadwerkelijke en potentiële risico op negatieve gevolgen op de samenleving en het milieu in de beleggingsportefeuille gelden de UN Global Compact thema's (zoals ecologische, sociale en werkgelegenheidszaken, mensenrechten, en bestrijding van corruptie en van omkoping) en de verwachtingen van investeerders en bedrijven onder de OESO-richtlijnen als uitgangspunt. Hierbij is Sustainalytics de gebruikte databron.

Onze risico-identificatiemethodiek richt zich in eerste instantie op beleggingscategorieën op de kapitaalmarkt en dienen als basis voor de classificatie van bedrijven voor ons insluitingsbeleid. Voor deze methodiek gebruiken we beoordelingsindicatoren die bestaan uit een combinatie van normatieve criteria en een relatieve beoordeling ten opzichte van de klasse van een bedrijf, die niet noodzakelijkerwijs wordt gedefinieerd als de sector. Voor de beleggingscategorieën waarop de insluitingsmethodiek voor de beoordeling en identificatie van het risico op negatieve gevolgen niet direct van toepassing is, heeft onze vermogensbeheerder aparte Responsible Investment Guidelines (RIG) opgesteld. Hierin wordt voor de betreffende beleggingscategorieën beschreven hoe het Duurzaam en Verantwoord Beleggen-beleid wordt geïntegreerd, en hoe negatieve gevolgen voor de samenleving en het milieu worden geïdentificeerd en geprioriteerd op basis van de ernst, schaal,

en mate van onomkeerbaarheid ervan. Met deze aanpak ondervangen we in het beoordelingsproces eventuele foutmarges.

Namens ABP, voert de vermogensbeheerder APG het DVB-beleid uit, waarbij doelstellingen en ambities zijn inbegrepen maar niet beperkt tot acties en doelstellingen om duurzaamheidseffecten in de komende jaren (2020-2025) aan te pakken met betrekking tot de volgende thema's:

- **Klimaatverandering en milieu:** onder meer, door een grote CO2-reductie van onze aandelen en bedrijfsobligaties portefeuille in 2030 ten opzichte van 2019 en door het afbouwen van onze beleggingen in kolenmijnen en teerzandolie.
- **Transitie naar nieuwe energieopwekking en duurzame energiebronnen:** onder meer, door meer te beleggen in duurzame en betaalbare energie technieken en/of oplossingen, door beleggingen in groene obligaties en door meer vastgoed in onze beleggingsportefeuille met een energy label A.
- **Behoud van natuurlijke hulpbronnen:** onder meer, door meer te beleggen in bedrijven met circulaire businessmodellen en andere innovatieve oplossingen voor voedsel- en grondstoffen schaarste, door het vaststellen van criteria om bedrijven te beoordelen op aantoonbaar efficiënter, duurzamer en meer sociaal verantwoord omgaan met natuurlijke hulpbronnen.
- **Digitalisering en de vierde industriële revolutie:** onder meer, door bedrijven aan te sporen hun verantwoordelijkheid te nemen, door meer te beleggen in bedrijven die met hun producten en diensten bijdragen aan digitale, duurzame oplossingen en door het vaststellen van criteria om te beoordelen of bedrijven digitale rechten van werknemers, consumenten en gebruikers respecteren.
- **Respecteren van mensenrechten en de aantoonbaarheid daarvan in 2050:** onder meer, door het aanscherpen van onze criteria om te beoordelen of bedrijven mensenrechten respecteren, door verbetergesprekken te voeren met bedrijven over mensenrechten en rechtvaardige transities.

- **Werknemersrechten:** onder meer, door het voeren van gesprekken met bijvoorbeeld constructiebedrijven, scheepswerven en textielbedrijven.
- **Governance:** onder meer, door gesprekken te voeren met bedrijven over goede managementstructuren, betrekkingen met hun werknemers, beloningsbeleid en naleving van de belastingwetgeving.

Aan de hand van deze thema's zijn de huidige belangrijkste ongunstige effecten geïdentificeerd en geprioriteerd.

Op het gebied van milieu zijn dit: broeikasgasemissies (BKG- ofwel CO2-emissies), de koolstofvoetafdruk (CO2-voetafdruk), blootstelling aan ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen.

De belangrijkste ongunstige effecten op het gebied van sociale en arbeidsomstandigheden zijn: schendingen van de VN Global Compact, de UN Guiding Principles on Business and Human Rights of de OESO-richtlijnen voor ondernemingen, het gebrek aan genderdiversiteit in de Raad van Bestuur en mogelijke blootstelling aan controversiële wapens.

Engagementbeleid

ABP houdt zich aan de Nederlandse Stewardship Code, die verwachtingen voor vermogensbeheerders uiteen zet ten aanzien van het invullen van verantwoordelijkheden van stewardship. De Stewardship Code is in lijn met de SRD, de herziene EU-richtlijn aandeelhoudersrechten (2007/36/EC).

Wij zijn er sterk van overtuigd dat doeltreffend stewardship gunstig is voor bedrijven, beleggers en de economie in het algemeen. Zodoende houden onze vermogensbeheerders zich actief bezig met vraagstukken die naar onze mening bijdragen aan de creatie van duurzame waarde op lange termijn door onze beleggingen. Hierdoor krijgen wij meer inzicht in de problematiek waar deze bedrijven mee te maken hebben en waarborgen wij dat de belangrijkste ongunstige effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren goed worden onderzocht.

In ons Stewardship Beleid (<https://www.abp.nl/images/stewardship-beleid.pdf>) lichten we toe hoe we onze rol als rentmeester van het door onze begunstigen aan ons toevertrouwde kapitaal vervullen. De primaire focus van dit beleid is onze stewardshipbenadering van beursgenoteerde beleggingen. Stewardship is echter ook een belangrijk deel van ons beleid voor duurzaam en verantwoord beleggen binnen onze illiquide beleggingen. Een belangrijk aspect van de implementatie van ons beleid voor duurzaam en verantwoord beleggen is om inzicht te hebben in en invloed uit te oefenen op de entiteiten waarin we beleggen. Daarnaast onderhouden wij een dialoog met beleidsmakers en andere stakeholders om bij te dragen aan een duurzaam financieel systeem en een duurzame toekomst. Stemmen, monitoren, dialoog en engagement met de entiteiten waarin wij beleggen zijn essentiële onderdelen van onze stewardshipactiviteiten.

Naast engagement activiteiten met portfolio ondernemingen, gaat ABP regelmatig met toezichthouders en beleidsmakers in diverse markten in gesprek over corporate

governance standaarden, publicaties van bedrijven en andere onderwerpen die relevant zijn voor onze rol van wereldwijde lange termijn verantwoord belegger.

De volgende indicatoren voor de belangrijkste ongunstige effecten worden in aanmerking genomen bij engagement:

- Broeikasgasemissies (BKG) van ondernemingen waarin is belegd
- Verlagen van koolstofvoetafdruk van ondernemingen waarin is belegd
- Ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen
- Ondernemingen die betrokken zijn geweest bij schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen
- Genderdiversiteit in de Raad van Bestuur
- Mogelijke betrokkenheid van ondernemingen bij blootstelling rondom controversiële wapens

De volgende indicatoren worden in aanmerking genomen bij het stembeleid:

- Verlagen van BKG-emissies en koolstofvoetafdruk van ondernemingen waarin is belegd
- Genderdiversiteit in de Raad van Bestuur

We gaan met ondernemingen in gesprek om duidelijk te maken welke verbeteringen we willen zien. Het is mogelijk om punten voor verbetering uit het engagementplan via het stembeleid te escaleren. Het engagementplan van een onderneming bevat doelstellingen en verzoeken gericht op het stoppen, voorkomen of beperken van negatieve gevolgen zoals geïdentificeerd in de beoordeling door onze vermogensbeheerder. Waar mogelijk worden ook doelstellingen en verzoeken in het engagementplan opgenomen die gericht zijn op het nemen van herstelmaatregelen, of het verlenen van medewerking hieraan. Wanneer we onvoldoende invloed op een onderneming kunnen uitoefenen, proberen we onze invloed te vergroten door samen te werken met andere beleggers of andere belanghebbenden. Wanneer een onderneming niet voldoende voortgang laat zien over meer dan één verslagperiode

en alle escalatiestrategieën zonder resultaat zijn ingezet, kunnen wij besluiten tot verkoop van onze beleggingen in de onderneming.

In het afgelopen jaar heeft ABP meerdere acties ondernomen om ongunstige duurzaamheidseffecten te vermijden en te reduceren. Vanaf boekjaar 2020 is ABP overgaan op een geïntegreerd jaarverslag, waarin financiële en niet-financiële verslaglegging is opgenomen. In het jaarverslag en in de engagement rapportage rapporteren wij over Duurzaam en Verantwoord Beleggen op onze website.

Verwijzingen naar internationale normen

ABP verbindt zich aan de volgende verantwoord beleggen gerelateerde codes, principes en internationaal erkende standaarden voor due diligence en verslaglegging:

- **Principles for Responsible Investment (PRI)**

ABP is ondertekenaar van de PRI en neemt deel aan de jaarlijkse PRI survey. In het beleid en de besluitvorming over duurzaam en verantwoord beleggen vormen de Principles for Responsible Investment (PRI) van de Verenigde Naties belangrijke richtlijnen. Onze vermogensbeheerder was in 2009 een van de eerste ondertekenaars van dit initiatief.

- **UN Global Compact**

We verwachten van bedrijven en fondsen waarin we beleggen dat ze in lijn handelen met de algemene normen voor ondernemingen van de Verenigde Naties (United Nations Global Compact). In de Global Compact staan universele principes beschreven over mensenrechten, arbeidsrechten, anti-corruptie en milieu. Deze principes zijn gebaseerd op algemeen erkende verdragen, zoals de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Onze vermogensbeheerder controleert actief of de bedrijven waarin we beleggen deze standaard naleven.

- **Convenant Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Pensioenfondsen (IMVB-Convenant)**

ABP is ondertekenaar van het IMVB-Convenant en voldoet aan de afspraken van het Convenant. Het IMVB-Convenant heeft als doel de OESO richtlijnen over due diligence in de sector te implementeren. Het IMVB-Convenant richt zich op het proces om ongunstige effecten te identificeren en adresseren volgens de OESO-richtlijnen.

- **OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en UN Guiding Principles on Business and Human Rights**

Wij onderschrijven de richtlijnen voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO-richtlijnen) en de Guiding Principles on Business and Human Rights van de Verenigde Naties (UNGP's). Wij implementeren de zes stappen van het due diligence proces zoals beschreven in de OESO-richtlijnen in ons beleggingsproces. Deze normen vinden steeds meer hun weg in (Europese) regelgeving.

- **Nederlandse Stewardship Code**

De Nederlandse Stewardship Code is vastgesteld door pensioenfondsen, verzekeraars en vermogensbeheerders. Hiermee benadrukken zij het belang van betrokken en verantwoord aandeelhouderschap. De Stewardship Code onderstreept het belang van aandeelhoudersbetrokkenheid voor het streven naar langetermijnwaardecreatie van de Nederlandse beursondernemingen, zoals vastgelegd in de Nederlandse Corporate Governance Code. ABP voldoet aan de Nederlandse Stewardship Code.

- **Task Force voor Climate related Financial Disclosures (TCFD)**

ABP volgt het raamwerk dat is opgesteld door de TCFD en rapporteert jaarlijks over wat ABP onderneemt met betrekking tot het adresseren van klimaatrisico's en kansen.

- **Nederlandse Klimaatakkoord**

ABP is ondertekenaar van het Nederlandse commitment aan het Klimaatakkoord (Nederlandse Financiële Sector bijdrage). Als onderdeel van dit akkoord zal ABP door de vermogensbeheerder APG ondersteund worden bij het in lijn brengen van de portefeuille doelstellingen met de internationale afspraken van het Akkoord van Parijs en het Nederlandse Klimaatakkoord. In 2022 publiceerde ABP, in lijn met de verwachtingen in het Nederlandse Klimaatakkoord, klimaatdoelen voor 2030.

De gebruikte indicatoren voor de belangrijkste ongunstige effecten om te meten hoe we voldoen aan deze internationale kaders zijn:

- BKG-intensiteit ondernemingen waarin is belegd;
- ondernemingen die betrokken zijn geweest bij schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen;
- Mogelijke betrokkenheid van ondernemingen bij blootstelling rondom controversiële wapens.

Methodologie voor naleving internationale normen

Om goed inzicht te krijgen of ondernemingen zich houden aan de internationale normen screent onze vermogensbeheerder APG continu de beleggingen. APG gebruikt hierbij informatie van onafhankelijke ESG-data providers zoals Sustainalytics. Dat betekent dat (potentiële) beleggingen in ondernemingen worden gescreend op schending van mensenrechten, arbeidsnormen, milieunormen en anti-corruptieregels. Hierbij wordt gekeken naar impact van het gedrag van de onderneming op de samenleving en/of milieu en de ernst, schaal en onomkeerbaarheid en waarschijnlijkheid van de schending.

Klimaatakkoord van Parijs

ABP neemt op verschillende manieren toekomstgerichte klimaatrisico's mee in haar beleid. Wij willen onze portefeuille in lijn brengen met de internationale afspraken van het Akkoord van Parijs en het Nederlandse Klimaatakkoord. Al eerder stelden we de volgende doelen tot 2025 vast:

- 40% CO₂-reductie van onze aandelenportefeuille ten opzichte van 2015;
- verkopen van onze beleggingen in producenten van fossiele energie (het merendeel voor eind maart 2023);
- Vaststellen van extra insluitingscriteria om bedrijven beter te beoordelen op het gebied van klimaat;

- € 15 miljard beleggen in duurzame en betaalbare energie, bijvoorbeeld door beleggingen in groene obligaties;
- Samen met Climate Action 100+ bijdragen aan het verbeteren van het klimaatbeleid van de bedrijven die het meeste invloed hebben op CO₂-emissies via hun ketens en hun consumenten.

In 2022 hebben we bekend gemaakt aan welke reductiedoelstellingen en actieplannen voor 2030 we ons committeren, om zo bij te dragen aan het in lijn met de verwachtingen in het Nederlandse klimaatakkoord.

We meten de CO₂-voetafdruk van onze beleggingen in aandelen, bedrijfsobligaties, vastgoed en private equity (niet-beursgenoteerde bedrijven). Op <https://www.abp.nl/images/ABP-CO2-methodologie-2022.pdf> lichten we toe hoe we onze CO₂-voetafdruk meten en voor aandelen daarop sturen. ABP laat op [https://www.abp.nl/images/ABP-klimaatrisico's-en-kansen-2022.pdf](https://www.abp.nl/images/ABP-klimaatrisico%E2%80%99s-en-kansen-2022.pdf) zien wat de risico's en kansen van klimaatverandering zijn voor de beleggingsportefeuille volgens het raamwerk van de Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD).

Metingen in Asset Liability Management (ALM) en Strategische Asset Allocatie (SAA)

APG gebruikt deterministische klimaatscenario's in de periodieke ALM studies voor haar klanten met als doel de gevoeligheid van de klantportefeuilles voor deze deterministische scenario's te evalueren:

- Klimaatstresstests worden gebruikt om de mogelijke effecten en implicaties voor de Strategische Asset Allocatie te evalueren. Vanwege de veelzijdige en niet-lineaire kenmerken van klimaatrisico's hanteert APG geen kwantitatieve modelleringsaanpak. In plaats daarvan gebruikt APG analogieën gebaseerd op situaties uit het verleden, waarbij sprake was van fysieke vernietiging en zware overheidsinterventie (bijvoorbeeld natuurrampen en oorlogen). Deze analoge situaties geven een ruw gevoel van de mogelijke effecten van klimaatverandering op de klantportefeuilles.

Historische vergelijking

Aangezien 2022 het eerste jaar is waarover ABP bekend maakt hoe zij de SFDR-specifieke belangrijkste negatieve effecten van haar beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren aanpakt, is een historische vergelijking op dit moment nog niet beschikbaar.